

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Левицької Анни Іванівни «Формування готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта

Актуальність рецензованого дослідження зумовлена реформуванням вищої освіти, що відбувається в Україні на сучасному етапі, змінами в ціннісних орієнтаціях, розширенням міжкультурних контактів та вимагає від лікарів здатностей здійснювати обмін передовим досвідом лікування, вмінь налагоджувати професійну кооперацію в галузі медицини із зарубіжними партнерами, готовності до ефективного функціонування в полікультурному й інформаційному середовищах. Інноваційні підходи до лікування, створення нових лікарських засобів, інтеграція медичного досвіду провідних фахівців світу визначають зміст і вектори розвитку нових парадигм медичної освіти, зокрема у сфері вищої професійної освіти.

Очевидною є низка різнорівневих суперечностей, окреслена авторкою, зокрема таких, як-от: - нагальною потребою в удосконаленні формування готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії в майбутній професійній діяльності та недостатністю практичних методичних розробок, які б забезпечили продуктивність такого процесу в медичних ЗВО, з одного боку; - з іншого, – потребою українського суспільства у фахівцях із відповідним рівнем міжкультурної взаємодії, які можуть успішно працювати в умовах полікультурного простору, і реальним станом готовності до її здійснення.

Важливість рецензованої дисертації підтверджується і зв'язком її з такими актуальними напрямками наукових досліджень:

- поліпшення якісних показників професійної освіти;
- орієнтація змісту освіти на міжнародну інтеграцію в галузі медицини;
- формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів;

- запровадження ефективного інтерактивного навчання;
- розробка критеріїв добору культурологічного й мовно-мовленнєвого матеріалу тощо.

У цьому контексті виникає необхідність підготовки таких кадрів, які були б здатні як фахівці співпрацювати зі своїми українськими й зарубіжними колегами в полікультурному середовищі та популяризували б українську культуру і мову серед представників різних етносів.

Щодо теоретичних положень і результатів дисертаційного дослідження Левицької Анни Іванівни, а також його практичного значення, то вони не викликають жодних сумнівів, оскільки дозволяють удосконалити професійну підготовку майбутніх лікарів у закладах вищої освіти України і можуть бути використані викладачами медичних ЗВО України, під час проведення навчальних занять, розроблення науково-методичного забезпечення, написання наукових статей, у ході підготовки курсових і кваліфікаційних (магістерських) робіт майбутніх лікарів.

Аналізуючи композиційний зміст дисертації, слід відзначити, що в ньому наявні всі необхідні структурні елементи дисертаційного дослідження: вступ, два розділи, висновки до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Дисертаційна робота містить міцне методологічне підґрунтя: саме у плідному комбінуванні аксіологічного, культурологічного, компетентісного, особистісного, діалогічного методологічних підходів вбачаємо актуальне розв'язання задекларованої проблеми, запропоноване А. І. Левицькою.

До переваг рецензованої роботи слід віднести представлений у першому розділі ґрунтовний аналіз теоретичних засад формування готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності на тлі ключових понять («професійна підготовка», «міжкультурна взаємодія», «полікультурне середовище» тощо). Наведений в дисертації зміст готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності, зокрема логічне обґрунтування взаємопов'язаних компонентів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і афективний), та ретельно

розроблений критеріальний апарат визначення рівнів сформованості дослідженого феномена (настановний (наявність позитивної мотивації на професійну діяльність у полікультурному середовищі; наявність мотивації на досягнення успіху в професійній взаємодії); знаннєвий (обізнаність із національно-культурними особливостями різних країн; обізнаність із особливостями культури діалогу); поведінковий (наявність комунікативних умінь; наявність умінь емоційної саморегуляції); особистісний (наявність толерантності; наявність емпатії) надали змогу дисертантці створити комплексну ефективну педагогічну систему і модель започаткованої підготовки, що доводиться через застосування розрахунку λ -критерію Колмогорова-Смирнова.

Слушною здається репрезентована дисертанткою у підрозділі 2.2. класифікація «культур» (с. 154) за типами: *моноактивний* (англосаксонські, германські та скандинавські народи – німці, швейцарці, англійці, американці, шведи); *поліактивний* (романські, латиноамериканські, арабські та африканські народи – італійці, іспанці, португальці, бразильці, французи, араби); *реактивний* (народи східної та південно-східної Азії, які мешкають в Японії, Китаї, Тайвані, Туреччині, Сінгапурі й Фінляндії).

Як позитив відзначимо розроблений спектр вправ (зміст, інструкції), що мотивують здобувачів вищої освіти до усвідомленого поповнення знань й формування вмінь у сфері міжкультурної професійно-спрямованої комунікації, а саме: круглий стіл: «Ставлення до професії лікаря в різних країнах»; тренінг міжкультурного спілкування «Культурні асоціації»; ігри-ситуації «Іноземний пацієнт», «Взаємодія з родичами складного хворого, який належить до іншої культури», «Порада від лікаря іншої країни»; презентація проєкту «Міжнародні організації лікарів»; написання есе «Я в полікультурному світі»; конкурс «Вгадай країну за картинками» тощо. Зауважимо, що в контексті системи форм, методів і засобів навчання було б ілюстраційним, якщо б авторка подала приклад вправи, яку треба виконати іноземною мовою.

У процесі роботи над дисертаційним дослідженням здобувачка не тільки опанувала навички наукового пошуку, а й навчилася формулювати власну наукову думку, обґрунтовувати її та перевіряти її доцільність у процесі навчання, створюючи для цього експериментальні методики, про що свідчать отримані в процесі формувального експерименту результати.

Суттєвих критичних зауважень не маємо, але вважаємо за необхідне звернути увагу на таке:

1. Здається, що зміст *діалогічного підходу* в межах дослідження (с. 43 «опанування професійної лексики», «висловлювання власної думки (з аргументацією своєї позиції)», «обмін думками», «вміння і навички слухати один одного» тощо) та *діяльнісного компонента* (с. 59 «володіння мовленнєвими вміннями й навичками», «вербальне та невербальне спілкування», «вміння кодувати та декодувати повідомлення», «володіння організаційними структурами мови», «граматична правильність») потребує посилення через лінгвально-мовленнєву складову, тобто наявністю вправ, спрямованих на формування мовно-комунікативної компетентності майбутніх лікарів як державною, так й іноземною мовами.

2. У дисертаційній роботі авторка подекуди використовує терміни «вміння» і «навички» під час специфікації результатів експериментальної підготовки (сс. 49, 64, 91 тощо). Вважаємо за доцільне уточнити, чи авторка ототожнює педагогічні феномени «навички» і «вміння» в складі компетентності.

3. Серед підходів, що були детерміновані в контексті дослідження, увагу бажано приділити саме *контекстного підходу* поряд з аксіологічним, культурологічним, компетентісним, особистісним і діалогічним. У тексті дисертації він актуалізується через приклади виконання професійно-центрованих завдань у наближених до реальності умов праці лікаря.

4. У тексті дисертаційного дослідження поодинокими є деякі орфографічні та технічні огріхи, що порушує органіку наукового стилю дисертації. Так, у тексті спостерігається некоректне оформлення ініціалів та прізвищ науковців; повторення фраз (с. 64 «засобами інтерактивних методів

навчання засобами інтерактивних методів навчання»); огріхи в пунктуації (сс. 64–65 «,» замість «;»; с. 84 немає «,» у фразі «розвиває у студентів комунікативні й організаторські здібності формує науковий світогляд студентів», с. 121 зайва «,» «щодо іноземців, вони...» тощо); орфографічні огріхи (с. 37 «захначений» замість «зазначений»; с. 55 «психологічнк» замість «психологічна»; с. 153 «комада» замість «команда» тощо). Бажано перекласти зміст вправи «Зобрази почуття» українською мовою на с. 240 («Достаточны ли наши возможности для полного выражения своих чувств? Какие чувства, возникающие в процессе контакта, мы часто пытаемся скрыть от партнера по общению?»).

Проте, висловлені зауваження і побажання аж ніяк не применшують цінності рецензованого дослідження. Дисертаційна робота Левицької Анни Іванівни «Формування готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності» відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2022 року №44.

Рецензент

доктор педагогічних наук, професор,

декан факультету іноземних мов

Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»

О. В. Попова

